

ASO YÖNETİM KURULU BAŞKANI NURETTİN ÖZDEBİR - Sayın Başkan, Sayın Bakanım, sayın genel müdürlerim, basınımızın değerli temsilcileri, değerli Meclis üyeleri; hepinizi şahsım ve Ankara Sanayi Odası Yönetim Kurulu adına saygıyla selamlıyorum.

Hepinizin malumu olduğu üzere, içinde bulunduğumuz bu ay içerisinde Yeni Ekonomik Program'ımız açıklandı. Bununla ilgili biraz bilgi vereceğim, ondan sonra bu ay içerisindeki ekonomik verilerle ilgili bilgi vereceğim ve Odamız olarak yapmış olduğumuz önerilerle ilgili bilgi vereceğim ama dünya ekonomisine şöyle bir göz gezdirirsek, dünya ekonomisinde ticaret ve kur savaşlarıyla birlikte ekonomideki dalgalanmaların ve belirsizliklerin artması durgunluk endişesini tekrar artırdı. Türkiye de bundan etkilenmekte, yüksek kur, yüksek enflasyon ve yüksek cari açık pozisyonunda uluslararası piyasalardan sermaye çekme noktasında zorlanmaktadır.

Tabii, başını Trump'ın çekmiş olduğu bu kur savaşları ve ticaret savaşları dünya ekonomisinde belirsizlikleri artırmakta ve buna bağlı olarak da Uzak Doğu'da iki ülke hariç bütün dünya ekonomilerinde Dünya Bankası ve IMF tarafından büyüme rakamları negatif yönde revize edilmekte.

Özellikle cari işlemler açığının kapatılmasında gerekli olan yabancı sermaye yatırımlarını, Merkez Bankasının faiz oranlarını artırarak finanse etmesi veya etmeye çalışması iç piyasada yatırımları olumsuz yönde etkilemekte ve makro ekonomik dengesizliklerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Türkiye ekonomisinin üretim ve ihracat arz yapısı göz önüne alınarak kısmi bir ithal ikamesi rejimine, kendi kaynağını kendisi yaratabilen bir ülke hâline gelmemiz gerekir. Ülkelerin ekonomik bağımsızlığını elde etmesinde yegâne ve tek çıkar yol budur.

Arkadaşlar, serbest piyasa ekonomisi, Dünya Ticaret Örgütünün kurulması filan bütün bunların elebaşılığını yapan, dünyadaki bu ticaret sistemini oluşturan Amerika bile içinde bulunduğumuz durumda bütün bu kuralları yıkararak kendi kafasına göre veya kendi ülkesinin cari açığını azaltacak şekilde çeşitli ülkelere yaptırımlar uygulamakta, bunlara ek gümrük vergileri uygulamakta, birtakım kısıtlar getirmekte. Bu şartlar dikkate alındığı zaman, dünyada her geçen gün yayılmakta olan bu korumacı ekonomide Türkiye'de de şu anda eğer bizim cari açıktan dolayı bir sıkıntımız varsa, bir zorluk yaşıyorsak, bunun finansmanıyla ilgili zorlandığımız zaman kurlar böyle anormal yükseliyorsa Türkiye'nin de bu tedbirleri alabilmesi lazım. Bir yerde bir yangın varsa su sıkarsam yerdeki halılar ıslanacak diye düşünemezsiniz, yangını söndürmeniz lazım. Bu anlamda, Türkiye'nin de bana göre bu koruma tedbirlerini, ek telafi edici vergileri daha yaygın olarak özellikle lüks tüketim mallarında kullanması lazım.

Türkiye'de kaynak yaratmadaki en önemli sorun, üretilen ürünlerin niteliğinin yetersizliğidir. Uluslararası arenada rekabet edebilirlik, çağdaş ve verimli teknolojileri kullanmakta ve yüksek katma değerli mal ve hizmet üretmekten geçmektedir. Yüksek katma değerli ve yüksek teknolojiye dayalı ürünler üretmek ülkemizin kaynak yaratması ve gelişmesinin **stratejileri** açısından büyük önem arz etmektedir.

Makro ekonomik düzeyde ürün inovasyonunun teknolojik değişimlerle ilişkilendirilmesinin kaynağı AR-GE faaliyetleridir. Üretim süreçlerinin küresel boyutta yayıldığı süreçte AR-GE'nin refahın oluşmasında yeri ve etkisi gün geçtikçe önem kazanmaktadır. Bu anlamda, gayrisafi millî hasıla payı içindeki payının artırılarak bu payın da verimli kullanılması için denetim mekanizmalarının işlerlik kazanması gerekir. AR-GE'yle birlikte teknoloji üretimine, yüksek teknolojiye mal üretimine katkı sağlayacak kaynak yaratmak açısından önemli fırsatlar ortaya çıkacaktır. Teknolojik yeniliğin ve AR-GE'nin sağlayacağı imkânlarla sürdürülebilir ekonomik büyüme olgusunun gerçekleşeceği aşikârdır.

Sayın Berat Albayrak'ın açıklamış olduğu Yeni Ekonomik Program'da bununla ilgili vurgular bulunmaktadır. Hatta şöyle bir ibare var ki, benim en çok hoşuma giden kısımlardan bir tanesi. Bunların etki analizlerinin yapılarak memleket için hangisi önemli, hangisi faydalıysa ilk önce onların, o sektörlerin, o alanların veya o projelerin desteklenmesi kaynakların verimli kullanılması açısından önemli.

Şimdi AR-GE desteklerinin artırılmasından bahsediyoruz ama biz geçtiğimiz yıllarda da bütçeye konulan AR-GE desteklerinin tamamını kullanamadığımız gibi verimli de kullanamadık. Belki AR-GE sayılmayacak birçok işte bile AR-GE yapmamız için teşvik edilmek amacıyla bu destekler konuldu. Bunu daha verimli kullanabilmek için insan kaynağına ihtiyacımız var. Yani insan kaynağımızın niteliği ve sayısını artırmamız ve AR-GE'de çalışabilecek insanlarımızın kabiliyetlerini ve sayısını artırmamız gerekir. Burada maalesef özellikle ekonominin sıkıştığı dönemlerde beyin göçüne de mani olamıyoruz, bu değerli beyinleri de yurt dışına kaptırıyoruz.

Kısa vadede kaynak ihtiyacının sağlanması mali disiplinin sağlanmasından geçmektedir. Bunu gerçekleştirmek için ilk aşamada kamu tasarruf politikalarının devreye sokulması gerekir. Zaten Orta Vadeli Program'da da buna vurgu yapılmakta; ihale aşamasına gelmiş ama başlanmamış, sözleşmesi yapılmamış veya sözleşmesi yapılmış olsa bile henüz işe başlanmamış 60 milyar liralık yatırımlar öteleniyor. Buradan 60 milyar liralık bir tasarruf sağlanması bekleniyor. Özellikle kent içinde oluşturulan rantlardan sağlanacak bir ek gelirle 16 milyar liralık da bir ek kaynak oluşturulması, böylece 76 milyar liralık bir tasarrufun oluşması Orta Vadeli Program'da gösterilmekte.

Ekonomide ortaya çıkan yatırım-tasarruf dengesizliğinin transfer harcamalarında katılığın sağlanması, sosyal yardımlar ve teşviklerde seçici davranılmasıyla gerçekleşecektir. Özellikle bu tür harcamalarda verimliliğin esas olması için ivedi olarak politika belirlenmesi ülke geleceği açısından büyük önem arz etmektedir. Sürdürülebilir bir büyüme ve rekabet avantajının sağlanması, dış çevredeki fırsatlara ve tehditlere odaklanarak firmaların içsel analiz ve iş gücü ve zayıf yönlerini belirlemesi, dışsal analiziyle dış çevredeki fırsat ve tehditlere göre önümüzdeki dönemde ekonomi politikalarını belirlemeleri gerekmektedir.

Bu anlamda, kur, faiz ve enflasyon sarmalının ülke ekonomisine getirdiği maliyetin Yeni Ekonomi Programı'yla birlikte aşılabileceğini düşünüyorum. Özellikle kamu harcamalarında kısıtlamaya gidileceği ve yüksek maliyetli projelere başlanmayacağına ya da devam edenlerin erteleneceğine yönelik açıklamalar piyasalarda rahatlatıcı etki ortaya çıkarmıştır. Bu uygulamayla sağlanacak kamu tasarrufunun kaynak yaratma açısından çok önemli olduğunu düşünüyorum. Programla birlikte Türk lirasına olan güven artacak, bu güven artışı bütün ekonomik dengeleri olumlu etkileyecek, ekonomimizi yeniden dengeleme ve ayarlama sürecine gireceğini düşünüyorum.

Efendim, aşağı yukarı YEP'le ilgili konuşulanlar bunlar. Takip edenleriniz vardır, gerek basında gerekse televizyonlarda bununla ilgili programlara katıldım, burada da konuştuk. Temel olarak iyi hazırlanmış bir program. İnşallah uygulamasında da aynı başarıyı gösterebiliriz çünkü Türkiye'nin en önemli sorunu kaynak sorunu. Bu kaynağı bulabildiğimiz sürece büyüyebiliyoruz ama bu kaynağı da hep dışarıdan bulmak mecburiyetindeyiz. Bu kaynağı kendimizin yaratabilmesi için bizlere çok önemli görevler düşüyor. Daha fazla ihracat yapabilmemiz, daha yüksek katma değerli ürünler ihraç etmemiz ve ihracat ciromuzu bu şekilde artırmamız ve cari açığımızı kapatmamız lazım.

Kurlardaki bu artış bizlere aslında bir anlamda da kısa süreli de olsa bir ihracat avantajı sağladı. Bu avantajı sanayiciler olarak hep birlikte iyi değerlendirmemiz lazım.

Tabii, projelerden 60 milyar liralık tasarrufun yapılması demek, aslında 60 milyar liralık da daha az işin piyasaya çıkması demek. Yani Sayın Bakanımın yaptığı yolda işte sadece o yolu

yapan müteahhit orada çalışmıyor, orada bir sürü insan çalışıyor, istihdam ediliyor, onlar gidiyorlar evlerinin ihtiyaçlarını karşılıyorlar; makineler yapılıyor, makine üreticileri makine veriyorlar, arıza yapıyor, arızayı yapan servis sağlayıcılar var, lastiği eskiyor, lastik satılıyor, lastik üretiliyor. Yani çok büyük bir çarpan etkisi var aslında özellikle bu altyapı yatırımlarının. Ekonomiye daha sonra sağlayacağı faydanın yanında bu harcamaların yapıldığı dönemde de ciddi bir çarpan etkisi var. Şimdi birtakım kısıtlardan dolayı biz bu 60 milyar liralık yatırımlardan ileriye bırakıyoruz daha sonra imkânlarımız müsait olduğu zaman yapacağız diye.

Bu durumda yapılması gereken çok önemli bir şey var. Yani 60 milyar lira bizim iş dünyasının pazarlarından azalacağına göre, iş hacminden azalacağına göre geri kalan pazarı son derece kısıkanç bir şekilde koruyabilmemiz, iyi değerlendirmemiz lazım. Ne demek istiyorum: Yerli malı kullanmamız, Türkiye’de üretilen ürünleri kullanmamız son derece önemli. Burada sadece inşaattaki malzemenin değil, makine teçhizatın da ihale şartnamesine belki konulmak suretiyle yerli makine teçhizatın da önerilmesi ve onlara bir avantaj sağlanması suretiyle desteklenmesi lazım.

Konuşmamın başında da söyledim yani Dünya Ticaret Örgütü kuralları, gümrük birliği kuralları. Kardeşim, şimdi yangın var, Amerika uymuyor, ben niye uymak mecburiyetinde kalayım? Avrupa’daki birçok ülke bu kuralların dışına çıktılar ve bizim de kendimizi toparlayana kadar bu tip yaptırımları uygulamamız lazım.

Efendim, burada görüyorsunuz, bir ülkenin parasının, itibarının belirlenmesinde en büyük değer üretim gücüdür. Bugün Amerika, kendisinden sonraki ordudan 20 kat daha kuvvetli bir orduya sahipse bunun arkasında Amerikan firmalarının gücü, Amerika’nın üretim kabiliyeti, Amerika’nın teknolojisi yatmaktadır. Bizim de bu coğrafyada var olabilmemiz ve hayatietimizi sürdürebilmemiz için sanayimizi, üretim gücümüzü korumamız, özellikle böyle dalgalanma durumlarında onları kollayabilmemiz ve onlara pozitif ayrımcılık yapabilmemiz gerekir.

Efendim, ekonomik verilerle ilgili de birkaç slayt göstereceğim müsaadenizle.

Evet, ağustos ayı tüketici fiyatları açıklandı, 17,9 olarak gerçekleşti. Bir alttaki mavi çizgi ise geçen yılki tüketici fiyatları endeksleri. Dikkat ederseniz, orada mayıs ayından itibaren bu tüketici fiyatlarında ciddi bir yükseliş var ülkemizde. Tabii, kurdaki geçişkenliğin, kurların meydana getirdiği maliyet artışlarının burada etkisi var.

Aslında bu grafiğe bakarsak, aşağı yukarı 1,5 ay öncesinde üretici fiyatlarındaki makasın açılması başlıyor yani kurlardaki yükselişin yansımaları üretici ile tüketici arasında böyle 1,5 aylık bir offseti barındırıyor içerisinde. Burada daha yavaş geçiyor ve üretici bu fiyatları yansıtamıyor çünkü TÜFE’de yüzde 17,9; üretici fiyatlarında ise yüzde 32,3’e varan bir artış söz konusu.

Aslında bu kurlardaki durumumuz hakkında bir bilgi vermek istersek, aşağı yukarı bizimle mukayese edilebilecek ekonomileri karşılaştırdığımız zaman diğer ülkelerde de dolar kurunda artışlar oldu; Endonezya’da 10,6 iken, Hindistan’da 26,8 iken, Türkiye hariç ülkelerin ortalaması 19,7 iken Türkiye’de bu 63,8. Bizi geçen bir tek Arjantin var. Bu bizim kronik hastalığımız. Burada -biraz sonra o konulara da değineceğiz- bizim daha fazla dikkat etmemiz lazım.

Kurdaki artışların sebebinde sadece Trump’ın attığı tweet’in mi etkisi var? Mutlaka onun etkisi var, hatta daha ötesini söyleyeyim, Gezi olaylarından, 2013’ten itibaren Türkiye algısında Türkiye’ye karşı yapılan saldırıların ve Türkiye’nin kendisini anlatamamasının getirmiş olduğu negatif algının da etkisi var Türkiye’ye sermaye girişiyle ilgili. Ama şuradaki tablo herhâlde kendi ayağımıza kendimizin kurşun sıktığının bir göstergesi olsa gerek.

Burada mavi sütunda geçmiş yıllardaki TL mevduatını, sarı sütunda ise bu mevduatın içindeki yabancı mevduatın oranlarını görmekteyiz.

Bu sene bu grafikte yüzde 49'a 51... 52'ye çok yakın bir rakam. Yani daha önceleri mevduatımızın yüzde 70'i Türk lirası, yüzde 30'u yabancı para cinsindeyken şu anda yüzde 49'u Türk parası, yüzde 51'i, yüzde 52'e yakını yabancı para cinsinden bankalarda mevduat. Bunun da reel değeri 180 milyar dolar. Yani bankalarda reel sektörün ve şahısların 180 milyar dolar parası var. Bunun aşağı yukarı 80-85 milyarı şahısların, geri kalanı şirketlerin ve kurumların tasarruflarından oluşmakta. Bu önemli bir rakam. Bu kadar parayı siz piyasadan çekerseniz kit olan kaynak pahallanır, kit olan mal pahallanır. Bunun doğal bir sonucu olarak da Türkiye'de kurlar bu kadar yükseldi.

Sayın Cumhurbaşkanının "Türk lirasına dönün, paralarınızı Türk lirasında tutun..." Tabii, bu "tasarruf paradoksu" dediğimiz ekonomideki bir olay. Bireysel menfaatlerin ön planda tutulması, herkes tarafından yapıldığı zaman o bir tasarruf olmaktan çıkıyor, ekonomiye başka türlü zararlar vermeye başlıyor. Mesela herkes "Tasarruf yapacağım, para harcamayacağım" derse piyasada ekonomiyi çevirecek para kalmaz, kimse malını satamaz hâle gelir. Bunun gibi bir durum. Burada herkesin dövize dönmesi nedeniyle piyasalarda böyle bir sıkıntı da yaşanıyor.

Büyüme rakamları açıklandı. Gayrisafi yurtiçi hasılda biliyorsunuz 2017'yi 7,4'lük bir büyümeyle bitirmiştik. 2018'in birinci çeyreğinde de 7,4'lük bir büyümeyle tamamlamıştık ama onun hemen akabinde gelen kurlardaki dalgalanmalarla beraber büyüme hızımızda bir düşüş oldu, 5,2 olarak ikinci çeyreği tamamladık. Üçüncü çeyrekte bunun daha da aşağı geleceğini görüyoruz. Bunu neden söylüyorum? Çünkü Orta Vadeli Program'da da, Yeni Ekonomik Program'da da yıl sonu 3,8 olarak -yanlış hatırlamıyorsam- işaretlenmişti. Bu rakama ulaşabilmek için 7,4; 5,2... Ondan sonra gelecek rakamların daha da düşük olması gerekir ki yılı 3,8 büyümeyle kapatalım.

Bana ilk başlarda bu yüzde 1'lik, yüzde 2'lik, yüzde yarımlik farklar kabili ihmal şeyler gibi geliyordu ama özellikle Başkan olduktan sonra daha fazla idrak etmeye başladım. Gayrisafi millî hâsılamızdaki 1 puanlık pozitif yöndeki değişiklik bu salondakilerin hepsinin yüzünün tebessüm etmesine, 1 puanlık düşüş de bu salondakilerin hepsinin suratlarının asılmasına sebep oluyor. Gerçekten ekonomi üzerinde büyük etkisi olan rakamlar.

Bunun alt kıvrımlarına bakarsak, imalat sanayi 4,7 büyümüş. Tarım, 1,5'lük bir küçülme gösteriyor. Burada daha iyi görüyoruz, bir yıl öncesiyle... Turuncu olanlar bu sene... Tarım eksi 1,5 büyümüş. İmalat sanayi 4,7 büyümüş, burada 4,3 yazılmış. İnşaat sanayi 0,8 büyüyebilmiş ancak. Muhtemeldir ki, bir yıl sonraki açıklanan veride negatife dönme ihtimali de var. Hizmetler sektörü yüzde 8'lik bir büyüme yakalamış, geçen seneye oldukça yakın. Ama, bakın, finans sektörü rekor kırmış, yüzde 12,1'lik bir büyüme olmuş. Tabii, bankalarımızın faizleri artırması, mevduat faizlerinin yüzde 30'lara, kredi faizlerinin de yüzde 40'lara dayanmış olması bu ülkede iş yapmayı son derece zorlaştırdı. Önümüzdeki birkaç gün sonra -Aydın 30'u tatil gününe denk geldiği için 1'inde herhâlde- dönem faizlerini ödeyeceğiz. Herkesin şu anda en çok "Bu dönem faizlerini nasıl ödeyeceğiz, bu rakamlarda ne çıkacak karşımıza?" diye bekledikleri bir şey.

Ben buradan basınımıza da sesleniyorum, lütfen onlar da dillendirsinler. Piyasada genellikle çeklerin ödeme vadeleri ayın 15'ine, ayın 30'unadır. 30'unun tatil gününe denk gelmesi nedeniyle takasa verdiğimiz çekler 1'inde takasa girecek, ancak 2'sinde tahsil edilirse bizim hesaplarımıza geçecek. Onun için, ayın 30'u değil de u döneme mahsus olmak üzere devre faizlerinin 2'sine veya 3'üne kadar uzatılmasını ben teklif ediyorum. Birçok firmamızın sicilinin etkilenmemesi açısından iyi bir teklif olduğuna inanıyorum. Gaziantep Sanayi Odası Başkanımız da böyle bir teklifte bulunmuş, ben de destekliyorum efendim.

Efendim, enflasyondan başlamışken gıda fiyatları enflasyonun önemli bileşenlerinden bir tanesi. Yaz dönemi olmasına rağmen bizde gıda fiyatlarının enflasyona çok marjinal yani düşmesi yönünde çok fazla etkisi olmadı.

Burada dünyadaki ve bizdeki durumu görüyoruz. Mavi çizgi dünyadaki gıda maddelerindeki enflasyonu göstermekte. Burada bu grafiğe göre 2016 yılına kadar dünyada ciddi bir düşüş, ondan sonra dünya ekonomisinin düzene girmesiyle beraber hafif hafif bir yükseliş var ama bizdeki durum ise tam tersi. Burada 2015 yılına bakıyoruz. 2015 yılı en çok dayak yediğimiz yıl ülke olarak; işte 15 Temmuz hain darbe saldırısına maruz kaldık. Onun kurlar üzerine etkisi oldu. Bu piyasada gıda piyasasında gerekli tedbirlerin alınması ve bu enflasyonun yükselmesine mani olacak şekilde yapılanmanın yapılması lazım. Ürettiğimiz her gıda maddesinin tarladan bizim masamıza gelene kadar yüzde 20'sini, yüzde 30'unu çöpe atar durumdayız. Burada ciddi bir israf var. Bu israfın da önüne geçmemiz lazım.

Kurlardaki geçişkenlik, gerek akaryakıt fiyatlarındaki zamlar, enerji fiyatlarındaki zamlar, gübredeki, tohumdaki ithal girdilerinin buralara yansması bütün dünyanın tersine bizde gıda maddelerindeki fiyat artışını ciddi anlamda yukarı doğru çevirmekte.

Efendim, kronik hastalığımız cari işlemler açığımız. Cari işlemler açığımız mayıs ayından itibaren kurlardaki hareketlenmeyle beraber hız kesmeye başladı. Daha önce 60-70 milyarlar telaffuz edilirken şu anda 12 aylık yani temmuzdan temmuza 54,6 milyar dolara baliğ olmuş durumda. Bundan sonra ağustos, eylül, ekim, kasım ve aralık aylarında da bu rakamın azalarak devam edeceğini tahmin ediyoruz. Tabii, biz bu 54,6 milyar doları nasıl finanse ettik, bu da bilinmesi gereken önemli bir konu. Aslında bizim cari açığımız 54,6 milyardı ama mal ticaretinden olan açığımız ise 67,5 milyar dolar. Bu 67,5 milyar dolar açığımızın 23 milyar dolarını hizmet gelirleriyle kapatmışız. Birincil yatırımlarda 11,6 milyar dolar açık vermişiz yani Türkiye'den yurt dışına yatırım olarak yaklaşık 12,5 milyar dolar çıkmış. İkinci kaynak gelirleri yani işçi gelirleri filan gibi gelirler 1,75 milyar dolar. 67 milyarın 36,5 milyarını biz böyle kapatmışız.

Doğrudan yatırım olarak bu 12 aylık süre içerisinde 7,2 milyar dolar gelmiş. Portföy yatırımları için ise 6 milyar dolar gelmiş. Diğer yatırımlardan 14,4 milyar dolar hacarmış. Merkez Bankası rezervlerinden de bu süre içerisinde 8,7 milyar dolarlık bir harcama yapmışız bu cari açığımızı kapatabilmek için. Net hata noksandan da 18 milyar lira gibi dev bir rakam gelmiş. Bu net hata noksan bana göre turizm gelirlerinde hesaplanamayan kalemlerden yani turistlerin cebinde getirdiği ama bizim 500 dolar harcar diye tahmin ettiğimiz ama onun 700 dolar harcadığı gibi bir rakam olduğunu tahmin ediyorum. Çünkü turizmin hızlandığı yıllarda net hata noksanın pozitif yöndeki değeri de artıyor.

Efendim, bu arada geçtiğimiz haftalar içerisinde bazı sanayicilerimizi ve sivil toplum örgütlerimizi de davet ederek bu sıkıntılı dönemde alınması gereken tedbirlerle ilgili bir çalışma yaptık. Bu çalışma sonunda bir dosya hazırladık. Bu dosyayı Hazine ve Maliye Bakanımıza, Ticaret Bakanımıza, Sanayi Bakanımıza ve Sayın Bakanımıza da ilettik. Makul bir süre sonra da sağdan soldan "Ne yapıyorsunuz?" diye sorulmaya başlanınca da basında da kısmen paylaştık bu tekliflerimizi.

Bu tekliflerimizden bir tanesi kısa çalışma ödeneğiydi. Kısa çalışma ödeneği, hepimiz biliyorsunuz, yıllar önce çalışma mevzuatımıza girmiş, 2009 krizinde de başarılı bir şekilde uygulanmış, firmaların en büyük sermayesi olan insan kaynaklarından fedakârlık etmeden birlikte bu süreci aşabildikleri, belli bir süre izinli geçen, bu izinli geçen sürenin ücretlerinin işsizlik fonundan karşılandığı, çalışılan sürelerin ücretlerinin de işveren tarafından ödendiği bir hizmet. Bu maalesef basınımıza çok çirkin bir şekilde yansıdı. Yani patronların "Çalışanların maaşlarını devlet ödesin." dedikleri şeklinde medyaya yansıdı. Maalesef Türk-İş Başkanı da bunların arasına katıldı. Ben Türk-İş Başkanımızın daha zeki birisi olduğunu zannediyordum ama yanılmışım. Yani ben söylediklerimin çok ağır olduğunu biliyorum, belki

başka bir polemige sebep olacak. Hepinizin malumu, İşsizlik Fonu, kanuni olarak yüzde 1'i çalışandan, yüzde 2'si de işveren tarafından ödenerek oluşturulmuş bir fondur. Bu kitabi olarak yüzde 1 işçiden, yüzde 2 patrandan ödenen bir fondur. Fonun kuruluş amacı da, işçinin işsiz kaldığı zaman çalışma sürelerine bağlı olarak 6 ila 10 ay süreyle bir işsizlik maaşı almasını sağlamak ve ona iş bulana kadar bir zaman kazandırmak. Yani 6 ila 10 ay süreyle iş bulamazsa o insana... Şartları var; işte 600 gün prim ödemiş olacak, son 6 ayda en az 120 günlük priminin olması lazım filan gibi birtakım şartları var. Bu şartları sağlayanlar yani işsizlik maaşını hak eden kişiler ancak kısa çalışmada istifade edebiliyorlar, diğerleri istifade edemiyorlar.

Şimdi ben bu arkadaşlarımıza ve basında bunu bu şekilde egzajere ederek konuşanlara şunu sormak istiyorum: Bir: Şunu parantez içerisinde söyleyeyim, bizim dünyamızda ücretler net olarak telaffuz edilir. Yani benim işçinin maaşından kesip gönderdiğim yüzde 1'i bilmez, o cebine gidene bilir. "Benim işte 3 bin lira net maaşım vardır." der. Hâlbuki o net maaşın üzerinde işçinin adına İşsizlik Fonu'na ödediğimiz para vardır, işçinin adına ödemiş olduğumuz SSK primi vardır işveren hissesinden ayrı olarak, işçinin adına yatırmış olduğumuz muhtasarı vardır filan. Bunların hepsi bizim maliyetlerimizde gözüktür ama işçi bu kısmını bilmez, çok da kafasını buna yormaz, o sadece ayın sonunda cebine giren parayı bilir.

Şimdi ben bu çok sivri zekâlı arkadaşlarıma diyorum ki: Eğer işten çıkarsa, bir: İşini kaybetmiş olacak, moral motivasyon olarak "Ben bundan sonra ne yapacağım?" diye düşünecek bu insanlar. İki: O İşsizlik Fonu'ndan 6 ay ila 10 ay arasında tam maaş ödeyecekler. Hâlbuki, burada belki yarısını istirahatlı olarak geçirdiği süre içerisinde bu fondan alacak, belki 1 haftasını alacak, diğerini de işveren ödeyecek işletmenin şartlarına göre. Hangisi işçi için daha uygundur, işçinin parası dedikleri, üçte 2'si tarafımızdan ödenen, oluşturulan bu fonun sürdürülebilirliği açısından daha maliyetlidir? Lütfen buna dikkat etsinler, ağızlarından çıkan lafın nereye gittiğine dikkat etsinler. Bu fonun üçte 1'i işçi tarafından veriliyorsa, üçte 2'si bizim tarafımızdan, aslında üçte 3'ü, tamamı işveren tarafından ödenen bir fondur. Şunu unutmasınlar: İş yeri yoksa iş de yok. İş yerlerimizi, işletmelerimizi, ülkenin bekası için üretim gücümüzü korumak, kollamak zorundayız. Sadece "verin" demekle veya patronu düşman olarak görmekle, göstermekle bu işlerin altından kalkabilmemiz mümkün değildir, adil de değildir. (Alkışlar) Ben teşekkür ediyorum alkışlarınız için, desteğiniz için çünkü bu desteği maalesef şu ana kadar çok fazla göremedim. Yani sadece hakarete varan, küfre varan sosyal medyada, özellikle işte "Bilmem ne yapsınlar da paralarını da biz ödeyelim"e varan çok çirkin ifadelerle saldırılara uğradık. Odamızın web sayfası da, portalı da hacklanmaya uğraşılıyor kaç gündür. Bunu bir nükleerle ilgili açıklamamızda, bir de bu konuyla ilgili açıklamamızda...

Tekraren söylüyorum, iş yeri yoksa iş de yok. İş yerini korursak işçiyi koruruz. Ben Ankara Sanayi Odası Başkanı olarak diyorum ki, bunu her fırsatta da tekrarlıyorum: Hepimizin işletmeleri var, oradaki tüm çalışanları dışarı çıkartın geriye ne kalır? Kullanılmış makine, kullanılmış binadan başka bir şey kalmaz. O firmanın asıl değerini oluşturan birlikte çalıştığımız, birlikte iş yaptığımız insanlardır. "Aşk kâğıda yazılmaz." deniliyor ya, kurumsal hafızanın da her şeyi kâğıda geçirilemez, orada çalışan insanların zihnine kazanmıştır onlar. Biz çalışanlarımızın kıymetini biliyoruz, onları da kaybetmek istemiyoruz. Bu anlamda yapılan tenkitleri şiddetle kınıyorum. Bunları söyleyenler akıllarını bir kere daha başlarına devşirsinler. Mali olarak bakarsak, sadece maddi olarak bakarsak bile benim söylemiş olduğumun onların söylediklerinden daha hayırlı olduğunu görecektirler. (Alkışlar)

Diğer taraftan, İşsizlik Fonu'nda da biriken para her geçen gün artıyor. Herhâlde bundan sonra para toplanmasa bile 100 yıl sürdürülebilecek şekilde orada bir fon birikmiştir. "Bu fonu bize verin demiyoruz, bize harcayın." demiyoruz, "İşçilerimizle beraber içinde bulunulan sıkıntılı durumu atlataca kadar beraber paylaşalım." diyoruz. "Bana verin." demiyorum, "Bunun sahibi olacak, bunu hak etmiş olan işçime verin." diyoruz bu süreci atlatabilmemiz açısından. Bu konuda bu tenkitler çok ağırıma gitti, kusura bakmayın belki fazla uzattım.

Efendim, bu maddeler içerisinde, önerilerimiz içerisinde başka şeyler de vardı. Özellikle müteahhitlik sektöründen gelen şikâyetler var. Yalnız müteahhitlik sektöründe değil, mal ve hizmet alımlarıyla ilgili işlerde de aynı sıkıntılar var. Tabii bu kurlardaki ani değişikliklerle beraber maliyetler arttı, bunlar maliyetlere yansdı. Bir fiyat farkı kararnamesi bekleniyor. Yalnız, fiyat farkı kararnamesi bizim işimizi tamamen çözmüyor çünkü eğer İhale Kanunu'na göre "İhale şartnamesinde fiyat farkı verilebilir." diyorsa o zaman verilebiliyor ama "Fiyat farkı verilmez." deniyorsa o zaman sıkıntılı bir durum ortaya çıkıyor. Ya bir hukuki düzenleme yapılması lazım bununla ilgili veya bir yorum yapılması lazım. Şu anda yaşanan ataklardan dolayı kurlardaki ani yükselişin mücbir sebep olarak değil mücbir sebep gibi geçici olarak değerlendirilmesi belki bunu çözecektir.

Bir arkadaşımız var, yıllara sari bir imalat işi var yani inşaat değil makine imalatı. Sözleşmeyi imzalayacakları gün Sayın Cumhurbaşkanımız "Tüm sözleşmelerinizi Türk lirası olarak yapın." dediği zaman o da Sayın Cumhurbaşkanımızın sözüne uyarak o tarihte dolar kuru 3,8'den sözleşmeyi imzalamış. Şu anda 6 lira, neredeyse yüzde 100'e varan bir fark var. Bu gibi durumlarda firmalarımıza yıkım olmayacak şekilde -meblağ da oldukça büyük bir rakam- bu şeyleri çözmemiz lazım. Tekraren söylüyorum: Bu topraklarda, bu coğrafyada şu anda dik durabiliyorsak savunma sanayisindeki başarılarıdır; İHA'larımızın, SİHA'larımızın, kendi ürettiğimiz yerli mühimmatın sayesinde. Bunları kim yapıyor? Sizler yapıyorsunuz. Bu salonda o işleri yapan birçok arkadaşım var, hepsini tek tek tanıyorum. Yani ülkenin üretim gücü. Yarın öbür gün başka bir şey olsa o sektöre çalışmayanlar da o sektöre hizmet edebilecek durumdadır ve bunu yaparlar. Ülkenin bekası ve bu topraklarda varlığının devamı için -tekrar üzerine basarak söylüyorum- üretim gücümüzü ve özellikle KOBİ'lerimizi korumamız lazım.

Efendim, bu fiyat farkı, tabii, kurlardaki artışlar bizlerin yatırım programlarını da etkiledi. Burada mesela KOBİGEL projesini verip kabul ettirmiş olanlar var. KOSGEB parayı da bankaya yatırmış ama KOSGEB'e projesini verirken vermiş olduğu proformalarla şu anda malı almak için gereken para arasında çok ciddi farklar var. Bakanlığımıza bu konu iletildi, KOSGEB Başkanımızla da konuştuk, onlar da çalışıyorlar, kendi bütçe imkânlarında bir formül geliştirebilirlerse -geliştireceklerine inanıyorum ben- o konuda da rahatlatacaklar. Aynı şey TÜBİTAK destekleri için de geçerli, teşvik belgeleri için de geçerli Yani orada da fizibiliteler hep değişti. Onun için belki bunları tekrar bir gözden geçirmekte fayda var.

Efendim, ilaç sektörü... Sektörün temsilcisi Aytaç Bey bugün burada mı? Evet, her zaman söylüyor, reel sektörün bütün sorunlarını anlatıyor. Efendim, onlara bakarak hâlimize biraz şükretmemiz lazım. Tabii ilaç hammaddelerinin pek çoğu yurt dışından ithal olarak geliyor. Sektörde yerli ilaç üreticileri için euro kuru 2,69. Yani 7 lira olan euronun karşılığında onlar 2,69 lira alıyorlar. Stratejik bir sektördür ilaç sektörü, ciddi anlamda da açık verdiğimiz bir sektör. Herhâlde yaklaşık 30 milyar lira ödüyoruz. Bu rakam artacak ama bu sektör desteklenirse daha fazla ihracat yoluyla ülkemize değer getirecek. Yüksek katma değerli ürün yani bizim gibi 1,5 dolarlık değil.

Efendim, şimdi bu kurlardaki ani yükseliş bizi iki türlü vuruyor. Bir: Eğer dolar cinsinden borcumuz varsa, şurada üç ay sonra yıl sonu bilançolarımızı düzenleyeceğiz, bu borçlarımız o günkü kurdan bilançooya aksedecek, senin bilançodaki dengen tamamen bozulacak. Yani daha önce diyelim ki 100 lira ise bu kur artışlarıyla beraber 160 lira borç gözükecek bilançonda. Bunun tersi de geçerli. Eğer yurt dışına vadeli ihracat yaptıysanız, bedelini de bugünden itibaren... Diyelim ki 120 gün vadeli bir mal gönderdiniz veya yıllara sari bir iş yapıyorsunuz yurt dışında, oradaki alacaklarınız da daha cebinize girmeden, yıl sonunda hesaplarınızı çıkartırken, 100 bin dolar alacağınız vardı, bunun karşılığı o zaman 450 bin liraydı, şimdi oldu 610 bin lira, aradaki farkın da vergisini ödemek mecburiyetinde kalacaksınız. Buradaki teklifimiz şu: Bu kur farklarından doğan kâr veya zararlar... "Doğan" demeyelim "doğacak..." Çünkü bir yıl sonra ben o parayı tahsil ettiğimde kurun böyle olacağını ben de bilmiyorum. Zaten şu andaki piyasadaki tıkanıklığın sebebi de o. Yani "Yarın kur ne olacak? Ben 1 ay vadeli bir mal satarsam 1 ay sonra alacağım parayla aldığım malzemeyi yerine koyabilecek miyim?"

hesabını yapamadığımız için alan da alamıyor, satan da satamıyor. Böyle bir sıkıntı var. Aslında piyasadaki durgunluğun en büyük nedenlerinden bir tanesi de bu, fiyat oluşmuyor çünkü monosite çok yüksek.

Bu anlamda, doğabilecek kur zararlarının veya kur kârlarının hesabi değil realize olduğu zaman yani işletmenin kasasına girdiği zaman veya işletmesinin kasasından çıktığı zaman hesaplara intikal ettirilmesi.

Bir de, Gelir İdaresi Başkanlığımız, sağ olsun, diyor ki: “Senin gelirin arttı kardeşim. Bu artan gelirin de KDV’sini ödeyeceksin, fark faturası keseceksin.” Hâlbuki, Damıstay 4. Dairesinin buradan KDV doğmayacağına, KDV tahsilatı yapılamayacağına dair 2017/4605 sayılı bir kararı var. Bu kararın da Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından tanınmasını istiyoruz.

Efendim, en büyük sıkıntılarımızdan bir tanesi şu: Biz imalatçıysak girdimiz genellikle ya ithaldir veya güçlü tedarikçilerden almaktayız. Onlar piyasayı dikte ediyorlar. Yani siz çok büyük üreticisiniz, Ereğli Demir Çelik’ten malzeme alıyorsunuz. Nasıl alıyorsunuz? Önce teminat mektubu veriyorsunuz siparişle beraber, mal kapıdan çıkarken o anki fiyat neyse ondan size fatura ediyor, döviz TL’ye çevirerek sizden tahsilat yapıyor. Ama biz satarken vadeli satıyoruz. Yani bir kere neresinden baksanız her işletme için 1 aylık stok ve üretim safhası var en az. O 1 ayın sonunda da vadeyle satıyorsunuz. Sektörlere göre, bazı sektörlerde, işte tekstilde, ayakkabıda filan 18 ayı geçen vadeler var. Almadığım, tahsil etmediğim paranın KDV’sini ve peşin vergisini ödüyorum. Bunların da mümkün olursa realize olduğu zaman yani tahsilatının yapıldığı zaman ödenmesi lazım veya başka bir düzenleme yapsın da ben KDV’mi peşin alayım kardeşim. Ama şu andaki piyasa koşullarında uzayan vadelerle beraber birçok firmanın konkordatoya gittiğini veya iflas ettiğini duyuyorsunuz. Tek sebebi bu yani çok uzun vadelerle satıyorlar, bu arada girdi fiyatları artıyor, artan girdi fiyatlarıyla, satmış oldukları maldan almış oldukları parayla o malı yerine koyamıyorlar, yavaş yavaş sermayeyi tüketmek suretiyle darboğaza giriyorlar.

Efendim, KDV alacakları, özellikle indirimli KDV... Devlet mesela tarımı, çiftçiyi, köylüyü desteklemek istiyor, diyor ki: “Ben tarım araç ve gereçlerine yüzde 8 KDV uygulayacağım.” Tamam, çok güzel. Ben yerli üreticiysem benim bütün girdilerim yüzde 18, elektrik de dâhil olmak üzere. Ve günün sonunda faturayı kestiğim zaman arada bir KDV yükü benim sırtımda kalıyor çünkü traktörün KDV’si yüzde 8. Aradaki yüzde 19’luk fark yerli üreticinin sırtında kalıyor. Ama ben yurt dışından traktör ithal ediyorsam, traktörün KDV’si yüzde 8 olduğu için gümrükten malı çekerken yüzde 8 KDV’sini ödüyorum, onu sattığım zaman da yüzde 8 KDV’yi tahsil ediyorum, el elde baş başta. Ama yerli üretiyorsanız, sağlık sektörü, ilaç sektörü, gıda sektörü, hakeza tarım sektörü gibi indirimli KDV’nin uygulandığı alanlarda yerli üretici olmak cezalandırılır durumda. Tek KDV oranına geçilsin. Bizim tek isteğimiz, ağanın eli tutulmaz, 8’le bunu eşitleyelim. Maliye Bakanlığının yapmış olduğu çalışmalarda da bütün KDV’ler yüzde 10 olursa başa baş geldiğini söylüyorlar. Ekonomi hocamız da o anlamda yapmış olduğu çalışmada bütün KDV’ler yüzde 10’a eşitlenirse o zaman indirimli KDV, KDV alacağı filan gibi sorunlar da kalmaz... Firmaların, birçok işletmenin yazılı sermayesinden daha fazla devletten KDV alacağı var. Ve bu KDV alacaklarının ödenmesiyle ilgili, kulakları çınlasın, Maliye eski Bakanımız Naci Ağbal tarafından bir çalışma yapılmıştı. Sektörün temsilcileriyle beraber benim de dâhil olduğum dört beş tane de toplantı yapıldı. Burada çeşitli senaryolar geliştirildi ve bununla ilgili bir kanun teklifi Meclise kadar geldi ama Mecliste son anda çıkartıldı. Bilerek mi çıkartıldı, bilmeden mi çıkartıldı... Sayın Cumhurbaşkanımıza yanlış bilgi verildiği kanaatindeyim ben.

Şimdi özellikle faizlerin bu kadar yüksek olduğu ve işletmelerin yüzde 35’lerle kredi kullandığı bir dönemde enflasyon oranı kadar negatif faizle devlete borç vermesi ve sermayesini orada eritmesi adil bir şey değil, zalimce bir şeydir. Bunun bir an evvel düzeltilmesi lazım. Ki şunun idrakindeyiz: Bu reel sektörü, bizi ilgilendiren kısmı en az 40-50 milyar liralık bir meblağ. Belediyelerin var, kamu kurumlarının birbirine olan borçları var, onlar bizi ilgilendirmiyor

ama bizi ilgilendiren kısmıyla ilgili hiç olmazsa düşük faizli -yüzde 1 mi olur, yüzde 3 mü olur, yüzde 5 mi olur- 5 yıllık, 10 yıllık devlet tahvili versinler bozdurulmaması şartıyla. Biz onları hiç olmazsa bankalarımıza götürelim verelim, teminat olarak kullanalım. Çünkü işletmelerin teminat verecek varlıkları da kalmadı.

Efendim, müteahhitlik sektörünün alacakları... Sayın Bakanımı da ilgilendiren bir husus var. Ama ben bu arada güzel haberler de aldım. Herhâlde yıl sonuna kadar, önümüzdeki 3 ay içerisinde bu alacakların ödeneceğini duydum. Son derece önemli. Sizin yapacağınız ödemenin en az üç beş çarpanı vardır çünkü siz müteahhide ödeyeceksiniz, o iş elbisesi yapana da, lastik aldığı yere de, akaryakıtçıya da, malzeme aldığı yere de ödeyecek. Bu para hızlı bir şekilde piyasada tekrar tekrar sirküle edilecek. Bunun piyasadaki likidite sıkışıklığına önemli bir merhem olacağı kanaatindeyim efendim.

Efendim, bir de EPDK'yla ilgili bir şikâyetimiz var. Enerji fiyatları çok ciddi anlamda arttı ve bu piyasanın belirsizliğinde tedarikçilikte de son derece sıkıntı yaşanıyor. EPDK'nın son yapmış olduğu düzenleme yani son tedarikçi tarifesine, 50 milyon kilovatsaatin üzerinde enerji tüketenlerin tedarikçisini kaybederse ulusal tarife yerine son tedarikçi tarifesine düşmeleriyle ilgili yapmış olduğu düzenleme bana göre adil olmadı çünkü o cezalı bir tarife. 50 milyon kilovatsaatin üzerinde enerji tüketenler özellikle organize sanayi bölgeleri. O zaman oradan almazsa alacağı fiyat belli, pazarlık o fiyat üzerinden başlıyor bu sefer, piyasanın dengeleri bozuluyor. Elektrik üreticilerinin de sıkıntıları var yani gecikmiş zamlar onları da sıkıntıya sokuyor. Bu son tedarikçi tarifesinin tekrar kaldırılarak ulusal tarife olarak tanımlanmasını istiyoruz.

Efendim, bankacılık sistemiyle ilgili şikâyetler özellikle son birkaç gündür çok fazla gelmeye başladı. Bazı bankalarımız kredi çağırma başlanmışlar, bazı bankalarımız limitleri olmasına rağmen işletmelere kredi kullanmakta, hatta akreditif açtırmakta bile zorlandıklarını söylüyorlar.

Benim değil de eşimin başından geçen bir şeyi anlatayım. Oya Hanım bir hanım arkadaşıyla beraber bir şirket kurdular, Afrika'da bir yere, daha önce de çalıştıkları bir şahsa 700 bin euroluk mal... Adam da 90 gün vadeli, teyitli akreditif gönderdi. Akreditifin de teyidini veren bir Fransız bankası. Türkiye'de de İş Bankası muhabir bankası, oraya geliyor. Eximbank Genel Müdürü de buraya gelmişti, tevafuk oldu. Onun yanında Oya Hanım dedi ki: "90 gün vadeli, malımız da hazır, göndereceğiz. Bize buradan sevk öncesi kredi verin." Teyitli akreditif. Adnan Bey "Tamam, hemen falanı görün, onlar şey yapsınlar." dedi. Müracaat ettiler. Aradan iki aya yakın zaman geçti yani daha 30 günü filan kaldı akreditifin çözülmesine. Firmanın daha önce iş yaptıkları için 300 bin euroluk da Exim sigortası var. Mal sevk edildi, mal da herhâlde bugün yarın oraya varacak, gemide şu anda. 30-35 gün filan da vadesi kaldı, daha hâlâ para verecekler. Genel Müdürün talimatı olmasına rağmen orta sahada top çevriliyor. Oya Hanım da bu parayı sadece ve sadece bozdurmak için istiyor: "Para bir an önce gelsin bozduracağım, zararına da olsa bozduracağım." diyor. Şimdi, bu vatanseverlik değil. Çok fazla teferruatını da bilmiyorum ama firma zaten sigortalı bir firma. Bir Fransız bankası tarafından teyitli açılmış bir akreditif, mal da 4 parti inspection'dan geçip kabulü yapıp gemiye yüklenmiş bir mal. 30 gün sonra bu paranın geleceği kesin. Niye hâlâ bu işi çözmezler anlamış değilim. Yani onun karşılığında diyelim ki 300 bin euro verecekler, 300 bin euro karşılığı TL alacak. O kadar para piyasada sirkülasyona tabi tutulacak. Maalesef bazı sıkıntılarımız var bankacılık sektörüyle ilgili.

Borçların yapılandırılmasıyla ilgili biliyorsunuz BDDK bir düzenleme yaptı, buna bağlı olarak da bankalar kendi aralarında anlaşmalar yaptılar. Ancak, 100 milyon liradan büyük borçlarla ilgili yapılandırma başlayacak. Hâlbuki Avrupa Birliği Geç Ödemeler Direktifi'ne göre önce küçük... Bizim Türk Ticaret Kanunu'muzda da yazıyor, önce küçük. Hatta KOBİ'ler ve tarımsal üretim yapanlar için vade 60 günü geçemez diyor bu direktif. Bizim de Türk Ticaret

Kanunu'muzda yazılı ama maalesef uygulanmıyor. Biz bankalarımızdan da KOBİ'lerimiz açısından böyle bir pozitif ayrımcılığın yapılmasını istiyoruz.

Bu arada biliyorsunuz Nefes Kredisi tekrar başladı. Biz de Ankara Sanayi Odası olarak sizlerin istifade etmeniz için bir fon yatırdık, iki gündür gazetelerde de var. Bundan sanayicilerimiz, KOBİ'lerimiz istifade edebilirler. 200 bin lira, ilk 6 ay ödemesiz, 18 ay vadeli. Faizi de 1,85 yanlış hatırlamıyorsam.

Bu teminatla ilgili sıkıntılarımız var. Teslimsiz taşınır rehini yani tezgâhlarımızı, makine teçhizatımızı rehine vermek ve teminat olarak vermekle ilgili uygulamanın da işlerlik kazanması lazım. Bu uygulamada sıkıntılar var. Diyor ki: "Tamam, ben senin tezgâhlarını ipotek olarak alırım ancak git tapuya bunun tescilini yap." Yani bunun gayrimenkulle bir şekilde ilişkilendirilmesi sağlanmış oluyor. Bu da çok ciddi masraflar, harçlar gerektiriyor. Bunların daha kolay işlenebilecek şekilde getirilmesi lazım.

Efendim, bu arada çok fazla dillendirilen bir konu var. Serbest piyasa ekonomisi demek temelinde serbest sözleşme yapma hukuku demek. Bu anlamda, tacir kişilerin yapmış oldukları sözleşmelere başkalarının müdahil olmaması gerekir. Onlar kendileri ticaretin kuralları içerisinde çözümlerini geliştirebilirler. Birçok AVM'lerde görüyoruz yani. Mesela Rifat Bey'le geçen gün konuşuyordum, euroyla kiralamışlar ama "Euroyu da 3,5 liraya sabitledik." diyor. Bunun gibi çözümler bulunabilir. Bunu AVM'ler için söylemiyorum, belki yanlış bir örnek oldu ama birtakım kurumlarda, özellikle güçlü kurumlarda, devlete iş yapan kurumlarda kurları sabitlemek gibi bir eğilim var. Bu doğru bir şey değil, ticaretin kuralları içerisinde yapılması lazım çünkü sizin de hele yurt dışına satacağınız bir ürünle ilgili dolar sözleşmesi yapıldıysa o kurala uymak zorundasınız. Çünkü zaten siz onun karşılığını dolar olarak alacaksınız yani TL olarak kullanmayacaksınız. Dolar olarak alacaksınız. İş yaptırıyorsunuz, o yapmış olduğu işi buradan alıp Amerika'daki bilmem ne firmasına veriyorsunuz, karşılığında da dolar alıyorsunuz. Niye bu adamın gelirini azaltıyorsunuz? Azaltma kardeşim çünkü o seninle yapmış olduğu bağlantıya göre yatırım yaptı, ona göre kredi kullandı. "Benim şu kadar dolar gelirim olacak, finansman maliyetleri daha düşük olduğu için dolar cinsinden borçlandım..." Ama bunları anlatmakta zorluklar yaşıyoruz.

Efendim, 15 madde vardı ana hatlarıyla. Daha fazla vaktinizi almak istemiyorum çünkü benden sonra Sayın Bakanım sizlere hitap edecekler. Ben burada konuşmamı kesiyorum, hepinizi saygıyla selamlıyorum, sağ olun, var olun efendim.